

*До спеціалізованої вченої ради
Д 26.007.03 Національної академії
внутрішніх справ,
03035, м. Київ-ДСП,
пл. Солом'янська, 1*

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Удалової Лариси Давидівни на дисертаційне дослідження Чубенко Анни Валентинівни на тему: «Тактичні операції по нейтралізації протидії розслідуванню злочинної діяльності», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми дослідження.

З того часу, як існують кримінальні правопорушення та пов'язані з ними процеси розслідування і судового розгляду, існують і методи приховування їх слідів, а також різні інші хитрощі, які допомагають правопорушникам уникати відповідальності.

Ефективність досудового розслідування залежить від того, наскільки повно і глибоко слідчі та інші співробітники правоохоронних органів володіють майстерністю розслідування злочинів та викриття правопорушників, наскільки вони активні у прояві ініціативи, і наскільки вони готові долати перешкоди, щоб з'ясувати істину. Останнім часом слідчі все частіше стикаються із опором з боку підозрюваних, а інколи свідків, потерпілих та захисників.

Але проблемою є також і «внутрішня» протидія розслідуванню з боку корумпованих слідчих, працівників оперативних підрозділів, експертів та суддів. Все частіше суб'єктами протидії розслідування та судовому розгляду стають медіа, які чинять тиск на суд та слідство, дискредитують учасників розслідування, порушують презумпцію невинуватості, вдаються до витоку конфіденційної інформації. І тому для якісного розслідування кримінальних правопорушень слід використовувати нові криміналістичні засоби.

Тенденція постійного оновлення криміналістичних засобів, їх оперативне впровадження у практику діяльності правоохоронних органів, завжди істотно сприяє підвищенню ефективності процесів протидії злочинності. Важливе місце у низці зазначених криміналістичних засобів, що розробляються з метою вирішення складних тактичних завдань розслідування кримінальних правопорушень, займають тактичні операції. У вітчизняній літературі проведено низку досліджень, присвяченим саме цьому, але до цього часу саме комплексного дослідження даної проблеми на монографічному рівні не проводилося.

І тому, дисертаційне дослідження Чубенко А.В. є актуальним, оскільки спрямоване на теоретичне переосмислення криміналістичних проблем тактичних операцій по подоланню протидії розслідуванню злочинної діяльності, і виробленню практичних рекомендацій щодо вдосконалення практики використання таких криміналістичних комплексів під час досудового розслідування.

Відповідність дисертаційної роботи сучасним вимогам науки і практики. Робота Чубенко А.В. виконана відповідно до основних напрямів Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021), Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки (Указ Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021), Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023). Робота узгоджена з наказом МВС від 21.05.2024 № 326 «Про затвердження тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025-2029 роки».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Структура

дослідження достатньо обґрунтована та логічно побудована, а його результати є аргументованими і переконливими.

Дисертантка використала достатню кількість наукової літератури, в тому числі зарубіжної, з питань стану та методології наукових досліджень щодо розробки тактичних операцій з нейтралізації протидії розслідуванню злочинної діяльності. У своїй роботі автор критично ставиться до окремих положень публікацій, на сторінках дисертаційного дослідження веде коректну полеміку з іншими вченими.

Необхідно зазначити, що методологія дослідження побудована правильно та передбачає використання апробованої системи методів (серед яких були використані як загальнонаукові методи, так і спеціально-наукові, конкретно-наукові та порівняльно-правові).

Постановка завдань, визначення об'єкта, предмета та мети наукового пошуку має чіткий і зрозумілий вигляд та цілком відповідає загальним вимогам. Завдання та мета наукової праці автором, в цілому, досягнуті.

Дисертаційне дослідження має належну емпіричну базу, яку становлять статистичні дані про кримінальні правопорушення, зареєстровані в Україні за період 2016 – перший квартал 2026 рр.; ухвали та вирoki національних судів (близько 280, з ознаками корупції, організованої злочинної діяльності, протидії розслідуванню та судовому розгляду), зокрема ті, які розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень; статистичні дані, опубліковані на сайті Офісу Генерального прокурора та судової влади; узагальнені результати анкетування 360 слідчих, працівників оперативних підрозділів м. Києва, Київської, Харківської, Черкаської, Львівської та Вінницької областей протягом 2024 – 2025 років. Під час підготовки дисертаційного дослідження використано багаторічний практичний досвід роботи автора в підрозділах Служби безпеки України.

Дисертаційна робота ґрунтується на нормативно-правовій базі, яку складають міжнародно-правові норми, законодавство України та зарубіжних країн, відомчі нормативно-правові акти.

Таким чином, обґрунтованість і достовірність отриманих дисертантом результатів, висновків та пропозицій забезпечена завдяки використанню широкого кола наукових джерел, емпіричної бази, різноманітних методів наукового і практичного дослідження поставлених завдань.

Наукова новизна положень та висновків, які виносяться на захист. Дисертація Чубенко А.В. є одним із перших в Україні комплексним науковим дослідженням тактичних операцій з нейтралізації протидії розслідуванню злочинної діяльності, їх правової природи, значущості та форм прояву при розслідуванні кримінальних правопорушень. На основі сучасних уявлень про природу тактичних операцій, з використанням системного підходу дисертанткою сформовано ряд нових положень, які визначають внесок авторки в розроблення зазначеної проблематики.

У дисертації сформульовано низку висновків, пропозицій та рекомендацій, які, на наш погляд, характеризуються новизною та сукупно допомагають вирішити ряд важливих теоретичних і практичних проблем.

1. На думку офіційного опонента заслуговує на увагу визначений авторкою алгоритм реалізації тактичної операції як «перевірка алібі підозрюваного», що проводиться з метою визначення кола осіб, алібі яких треба перевірити, проміжку часу, на який необхідно встановити алібі, і місць, стосовно яких доцільно встановити алібі.

2. Позитивним внеском авторки є визначення видів та складових тактичних операцій, спрямованих на подолання протидії розслідуванню, що здійснюється з використанням медіа, виходячи із диференційованих слідчих ситуацій.

3. Цікавою є пропозиція авторки щодо умов успішного подолання протидії розслідуванню з боку посадових осіб, що чинять протиправний вплив та визначенню складових такої тактичної операції, до яких віднесено заходи кримінального процесуального, кримінально-правового, адміністративно-правового, дисциплінарного, оперативного-розшукового, тактико-

криміналістичного характеру, а також заходи щодо забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у досудовому розслідуванні.

Оцінка змісту дисертації та автореферату. Дисертація має чітку структуру: композиційно складається із вступу, трьох розділів, що включають дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 270 сторінок, з них: основний текст – 231 сторінка, список використаних джерел – 25 сторінок (260 найменувань) та додатків на 14 сторінках.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, його методологічну основу, наукову новизну одержаних результатів, їх практичне значення, апробацію та публікації результатів дослідження, наведено дані щодо його структури і обсягу.

Розділ 1 «Наукові основи тактичних операцій, спрямованих на подолання протидії розслідуванню злочинної діяльності» складається з трьох підрозділів. У них досліджено стан наукового дослідження проблем тактичних операцій, сутність злочинної діяльності та форм протидії розслідуванню кримінальних правопорушень, тактичну операцію як комплексний криміналістичний засіб подолання протидії злочинної діяльності.

Проаналізовано ретроспективний аналіз поглядів науковців на виникнення, становлення та розвиток тактичних операцій як тактико-криміналістичного засобу.

Привертає увагу висвітлення двохелементної структури дослідження науки криміналістики: 1) злочинна діяльність; 2) діяльність з виявлення, розкриття та розслідування злочинів. Вартим уваги є обґрунтований авторкою підхід, що протидія злочинності вимагає вивчення злочинної діяльності як соціального явища та елемента життєдіяльності злочинності, а не лише злочинних актів як окремих компонентів. Це необхідно не лише для забезпечення повного аналізу цього явища, а й для визначення конкретних і дієвих заходів протидії злочинності. Варте уваги твердження, що тактику

злочинної діяльності необхідно вивчати і враховувати як у практиці правоохоронних органів, так і при розробленні наукових рекомендацій щодо подолання розслідуванню у криміналістичній тактиці.

Констатовано, що розвиток науки криміналістики та слідчо-оперативна практика обґрунтували доцільність використання тактико-криміналістичних комплексів у ході розслідування багатоепізодних, організованих, неочевидних, а також групових злочинів. Доведено, що саме під час розслідування таких кримінальних правопорушень, слідчий практично завжди зіштовхується із протидією його законній діяльності.

Розділ 2 «Сутність протидії розслідуванню та основні тактичні операції, спрямовані на подолання протидії розслідуванню з боку осіб, причетних до злочинної діяльності» складається з трьох підрозділів.

Сформульовано поняття протидії розслідуванню та його основні ознаки, розкрито характеристику та особливості суб'єктів протидії розслідуванню кримінальних правопорушень.

Визначено поняття алібі у «широкому» і «вузькому» розумінні. Розкрито зміст тактичної операції «Перевірка алібі підозрюваного». Запропоновані складові тактичної операції, спрямованої на подолання неправдивого алібі.

Констатовано, що вплив правопорушників на потерпілих та свідків завдає значної шкоди діяльності з виявлення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, та й в цілому відправленню правосуддя. Такі протиправні дії правопорушників, разом із діями підданих впливу потерпілих та свідків, нерідко призводять до спотворення істини, і як наслідок – до втрати не лише криміналістично значущої або й доказової інформації, до виключення окремих епізодів злочинної діяльності з підозри чи обвинувального акту, до закриття кримінального провадження. Унаслідок цього злочинці уникають кримінальної відповідальності. Крім цього, такий протиправний вплив призводить до значних матеріальних витрат, ускладнює роботу органів досудового розслідування та правосуддя. Запропоновано алгоритм ухвалення слідчим тактичного рішення щодо забезпечення безпеки потерпілого та свідка.

Розділ 3 «Тактичні операції, спрямовані на подолання протидії розслідуванню з боку осіб, непричетних до злочинної діяльності» складається з трьох підрозділів та присвячений дослідженню криміналістичних комплексів, спрямованих на подолання протидії розслідуванню з боку осіб, непричетних до злочинної діяльності.

Звернута увагу на те, що для подолання протиправного впливу, що здійснюється за участю корумпованих посадовців на розслідування, доцільно як можна повніше встановити рівень і характер їх зв'язків із підозрюваним, а також мотиви протидії.

Запропоновано ефективний підхід до обґрунтування складових тактичної операції, яку доцільно проводити з метою подолання впливу на хід розслідування кримінального правопорушення, що здійснює конкретне медіа. При цьому, обґрунтовано виходити з двох основних можливих слідчих ситуацій: 1) коли у правоохоронців є інформація про те, що конкретне медіа з метою впливу на хід розслідування кримінального правопорушення, готується оприлюднити певну конфіденційну інформацію і 2) ситуації, коли така інформація медіа оприлюднена, і певними особами очікується результат використання конкретного медіа з протиправною метою.

Сформульовано практичні поради щодо розроблення тактико-криміналістичних засобів подолання протидії розслідуванню, в яких зазначена доцільність урахування певних закономірностей, зокрема форм та способів чинення протидії, періодів досудового розслідування на яких вона здійснюється, типових суб'єктів чинення та подолання протидії, а також безумовно, конкретизації тактичних завдань, які мають вирішувати такі суб'єкти.

Запропоновані складові тактичної операції, спрямованої на подолання неправдивих показань.

Зроблені Чубенко А.В. наукові **висновки** дисертації мають вагому аргументацію, належним чином є обґрунтованими і характеризуються високим рівнем достовірності. Крім розглянутих вище, в роботі містяться й інші

положення, висновки, рекомендації, які сукупно забезпечують цілісність проведеного дослідження.

Автореферат дисертації ідентичний за змістом основним положенням самої дисертації і відповідає зазначеній спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Практичне значення одержаних результатів дослідження.

Результати дисертаційного дослідження мають прикладний характер і використовуються за різними напрямками діяльності, зокрема у:

– *практичній діяльності* Служби безпеки України для удосконалення досудового розслідування та оперативно-технічних заходів (акт впровадження ДОТЗ СБ України від 20.02.2025 р.);

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін, підготовки навчальних і методичних посібників, підручників, курсів лекцій з навчальних дисциплін «Оперативно-технічна діяльність», «Обробка аудіоінформації» (акт впровадження Національної академії Служби безпеки України від 30.11.2024 р.).

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях. Результати дослідження повною мірою відображені в наукових фахових виданнях, зміст і характер яких відповідають вимогам, встановленим МОН України, а також виступах дисертантки з доповідями основних положень дисертації на науково-практичних конференціях, круглих столах, що в цілому свідчить про достатній рівень апробації.

Основні положення та висновки та пропозиції, що сформульовані за результатами дисертаційного дослідження, відображено у 32 наукових працях, серед яких 6 наукових статей, опублікованих у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 2 статті у зарубіжному науковому виданні, що знаходиться у наукометричній базі Web of Science, 1 підрозділі зарубіжної монографії, 21 тезі доповідей у

збірниках матеріалів науково-практичних конференцій і круглих столів, а також 2 публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Дотримання академічної доброчесності. Наукова розробка Чубенко А.В. включає результати власних досліджень здобувача. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело, що свідчить про відсутність порушення академічної доброчесності.

У цілому позитивно оцінюючи рецензовану працю, звертаємо увагу на окремі дискусійні питання, які, на нашу думку, потребують або додаткової аргументації, або спеціальних пояснень під час захисту.

1. У підрозділі 1.1 «Стан наукового дослідження проблем тактичних операцій, спрямованих на подолання протидії розслідуванню злочинної діяльності» на ст. 47 авторка стверджує, що у сучасній криміналістиці сформована та активно розробляється окрема теорія тактичних операцій. На думку офіційного опонента, доцільно було б вказати як ця окрема криміналістична теорія співвідноситься (пов'язана) з криміналістичним вченням про протидію кримінальним правопорушенням.

2. У підрозділі 1.2 «Сутність злочинної діяльності та форм протидії розслідуванню кримінальних правопорушень» на стор. 64 дисертанткою справедливо зазначено, що тактика злочинної діяльності присутня на етапах вчинення та розслідування кримінальних правопорушень, і її необхідно вивчати і враховувати як у практичній роботі слідчого, так і при розробленні рекомендацій у криміналістичній тактиці. На думку, офіційного опонента, дисертантці доцільно було б у дисертації навести саме поняття «тактики злочинної діяльності».

3. У підрозділі 3.1 «Тактичні операції щодо подолання протиправного впливу на розслідування з боку корумпованих посадових осіб органів влади, управління та правоохоронних органів», на стор. 173 дисертантка згадує про «протиправний вплив на розслідування», однак, в тексті дисертації роз'яснення цього терміну відсутнє, а для повного його розуміння хотілося б почути пояснення автора.

4. У підрозділі 3.2 «Тактичні операції, спрямовані на подолання протидії розслідуванню, що здійснюється з використанням медіа» (стор. 173-201) дисертанткою описується алгоритм подолання протидії розслідуванню, що здійснюється з використанням медіа. Однак, мова йде тільки про медіа, що знаходяться на території України. Під час прилюдного захисту, хотілося б почути думку дисертантки щодо особливостей такої роботи з іноземними медіа (тими, що зареєстровані і знаходяться за межами України), якщо вони є, тому що в тексті дисертації на це не звертається увага.

5. У підрозділі 3.3 «Тактичні операції спрямовані на подолання неправдивих показань (обмови та самообмови)» (стор. 201-221), офіційний опонент вважає, що було б доцільно дисертантці запропонувати окремий алгоритм проведення тактичних операцій, спрямованих на подолання неправдивих показань при обмові та окремо при самообмові.

Перелічені зауваження і побажання, зрозуміло, не вичерпують дискусії й щодо інших положень і висновків дисертації, яка, очевидно, буде продовжена під час її публічного захисту. Водночас, висловлені зауваження переважно мають дискусійний характер і, в цілому, не впливають на високу позитивну оцінку дисертації.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

Дисертація Чубенко Анни Валентинівни «Тактичні операції по нейтралізації протидії розслідуванню злочинної діяльності» є завершеною науковою працею, що містить нові науково обгрунтовані результати проведених досліджень, які розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для науки кримінального процесу та криміналістики, відповідає вимогам пунктів 9, 11-13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2021 р. № 1197 (зі змінами внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 3 травня 2024 року № 507), а її авторка – Чубенко Анна Валентинівна, на основі прилюдного захисту, заслуговує на присудження наукового ступеня

кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент:
директор навчально-наукового інституту
післядипломної освіти
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор, заслужений
діяч науки і техніки України

Лариса УДАЛОВА

Підпис засвідчую:
Проректор Національної академії
внутрішніх справ
полковник поліції

Олег ТАРАСЕНКО

04.05.2026